

بهترین قصه‌های تاریخی تهران جایزه می‌گیرند

صفحه «روایت تهران» که بیش روی شماسست، به انعکاس روایت‌های خواندنی تاریخ تهران قدیم و سرگذشت شخصیت‌ها و نامداران، خیابان‌ها و گذر، واقع‌های تاثیرگذار و تاریخ شفاهی طهران تعلق دارد؛ با عکس‌های بازمانده از خاطرات تهران دیروز و قصه‌ها و ماجراهای پس پشت این عکس‌ها، شما هم می‌توانید در انتشار این صفحه که متعلق به خود شما و شهر شماست ما را همراهی کنید. «همیشه‌ری» بهترین عکس‌ها و قصه‌هایی را که برای ما ارسال می‌کنید با نام خودتان منتشر و به شما «همیشه‌ریان همراه» هدیه‌ای تقدیم می‌کند.
نشانی و شماره تماس ما: mahaleh@hamshahri.org - ۴۶۴ - ۲۳۰۲۳۴۵۵

۹۱ سال قبل ۴ ساختمان با ۸ گنبد در املاک میرزا یوسف آشتیانی ساخته شد

مقارن‌ترین میدان پایتخت

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

بهاره خسروی

روزنامه‌نگار
میدان ۹۲ ساله حسن آباد، در پازل یازدهم شهر تهران یکی از نخستین میدان‌هایی است که در شهر تهران ساخته شده است. این میدان با ۴ ساختمان یک شکل در چهار طرف میدان به‌سبک اروپایی ساخته شده و به مقارن‌ترین میدان پایتخت شهرت دارد. زمین‌های محدوده این میدان بخشی از املاک میرزا یوسف آشتیانی، ملقب به مستوفی الممالک، از رجال معروف قاجاری بود. میرزا یوسف پسری به‌نام حسن داشت، برای همین، آن محدوده را به نام پسرش نامگذاری کرد و کم‌کم آن محدوده به حسن آباد معروف شد. اما چه شد که این باغ تبدیل به مدرن‌ترین میدان پایتخت شد؟ بعد از مرگ میرزا یوسف آشتیانی باغ بزرگش چند تکه شد و به فروش رسید. تقریباً از اواخر دوره قاجار بود که خانه‌های مسکونی در حسن آباد قدعلم کرد. باروی کار آمدن پهلوی اول، سر تپ کریم آقا بودرجمهری، شهردار وقت تهران به فکر اصلاح و مدرن‌سازی محدوده حسن آباد افتاد. کار را به قلیچ قلیان سپرد. او با نظارت لئون تادوسیان، معمار برجسته ارمنی، ۴ ساختمان یک بالای میدان را اکبر تکووقت تک، معروف به استاد اکبر خواهرزاده انجام داد، با این تغییرات چهارراه حسن آباد به میدانی بزرگ به شعاع ۴۵ متر و مساحت ۶ هزار و ۵۰۰ متر تبدیل شد. مدرن‌ترین میدان پایتخت در زمان پهلوی بر داری یعنی سال ۱۲۰۹ تبدیل شد و به دلیل ۸ گنبدی که دور تا دور میدان موجود بود به میدان «هشت گنبد» نامگذاری شد. مدتی هم به نام میدان «پهلوی» و چند سالی هم به نام ۳۱ شهریور معروف بود. تا اینکه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به اصل و نام اولیه‌اش حسن آباد، تغییر کرد. این میدان ۱۶ فوروردین سال ۱۲۷۷ با شماره ۱۹۷۷ به‌عنوان یکی از آثار ملی ایران به ثبت میراث رسید.

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

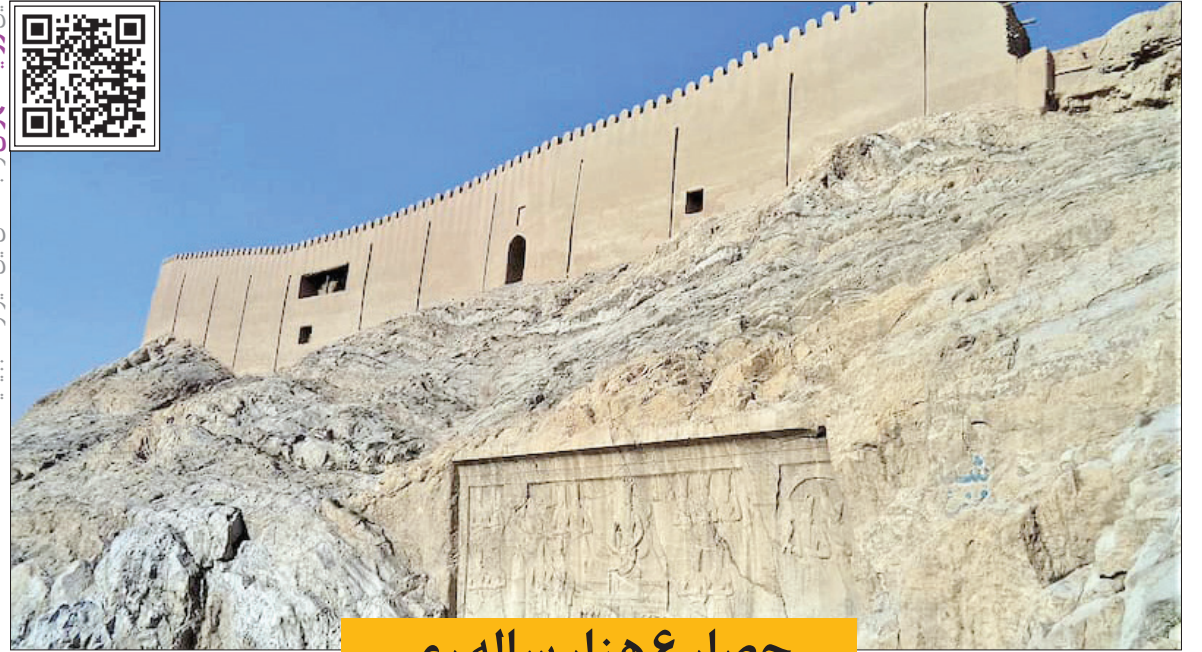
همه اموال صدراعظم وقف یک بنای معروف

حاکم عصر را به تولیت مسجد مدرسه منصوب کرد تا یاد شاه جهان پناه بیندازد که نگذاشتیم از اموال چیزی به تو برسد، و چنین بود که پس از مرگش برادرش میرزا یحیی خان مشیرالدوله ساخت مسجد را بر عهده گرفت.
یکی از ویژگی‌های مسجد مدرسه سپهسالار گنبد آن است که بر گرفته از معماری عثمانی است. میرزا حسین خان سال‌ها سفیر ایران در عثمانی بود، مشاهده زیبایی مساجد ترک او را بر آن داشت از معماران مطرح آن زمان بخواهد آن را در طراحی و ساخت این مسجد لحاظ کنند. مسجد سپهسالار بزرگ‌ترین و باشکوه‌ترین بنای مذهبی ایران پس از مدرسه چهارباغ اصفهان است. مسجد مدرسه سپهسالار یا همان دانشکده مطهری عنوان نخستین مدرسه و نخستین دانشکده منقول و معقول را نیز پدک می‌کشد.

نصیبه سجادی
روزنامه‌نگار
یکی از باشکوه‌ترین بناهایی که در پایتخت ساخته شده مربوط به دوره قاجار است که صدراعظم ناصرالدین شاه بانی ساخت آن بود. در روایت‌های تاریخی آمده که میرزا حسین خان سپهسالار قزوینی، صدراعظم ناصرالدین شاه قاجار، مثل وزیران پیشین، فهمیده بود که مغضوب شاه قرار گرفته و عن‌قریب است که به‌دست میر غضب‌ها، قهوه فحری به او خوراند شود. پس باید کاری می‌کرد، او برای اینکه ضربه کاری را به سلطان صاحبقران وارد کند همه اموالش را وقف می‌کند تا دست شاه به آنها نرسد. به این ترتیب زمین‌های باغش را در بهارستان وقف ساختن مسجد مدرسه‌ای می‌کند که بنای باشکوهی در آن ساخته می‌شود؛ به‌نام مسجد مدرسه سپهسالار.
البته سپهسالار پایان کار ساختمان موقوفه‌اش را ندید. در وقفنامه‌ای که نوشته بود

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

حصار ۶ هزار ساله ری

ترباروزبهبانی
روزنامه‌نگار
برج و بارویی بزرگ در شمال چشمه علی و نزدیکی قلعه گبری که شبیه حصار بسیاری از شهرهای نظامی است به چشم می‌خورد. این بنا اثر تاریخی با قدمت ۶ هزار ساله است که مربوط به دوره مادهاست. بارویی ری، دیواری است با کاربرد دفاعی که در دوره حکومت اشکانیان دور تادور شهر را در بر می‌گرفت و اکنون بقایای اندکی از این دیوار باقی مانده است. داوود شهبازی تهران شناس درباره این بنا تاریخی می‌گوید: «بقایای بارویی قدیم ری که روی صخره‌های چشمه علی واقع شده از منتهی‌الیه شرقی کنار خیابان ابن بابویه تا غربی‌ترین نقطه آن جمعاً ۴۵۳ متر طول دارد و به دو بخش عمده در دو سوی شرقی و غربی منبع آب تقسیم می‌شود و آنچه از این بارو باقی مانده توسط هیأت باستان‌شناسی چشمه علی به

۴ قسمت اصلی C، b، a و d نام‌گذاری شده است. در گذشته اطراف آن خندقی وجود داشت که هنگام خطر برای دفاع، آن را از آب پر می‌کرده‌اند. حداکثر ارتفاع آن ۸ متر و حداقل آن ۳،۲ متر است. این بارویی قدیمی، حدود شهری در پیش از اسلام را نشان می‌دهد چنانچه کرپر تر سیاح معروف انگلیسی در نقشه خود آن را ترسیم کرده است. گویا بعد از زلزله‌ای در ری تخریب شد اما سلوکوس - نخستین جانشین اسکندر - آن را از نو آباد کرد. بهترین مسیر برای دسترسی و بازدید از این بارویی قدیمی، بزرگراه شهید آوینی است. در مجمل‌التواریخ درباره این بارو نوشته شده: «پسر منصور، مهدی به فرمان پدر آن جارفت و دیوار شهر بفرمود کردن و به نام خود محمدیه نام کرد این جایگاه که اکنون ری زیرین است و شهر قدیم اول خراب گشت.»

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

حجامت با شاخ گاو در تهران قدیم!

حجامت مردم استفاده می‌شد که نمونه آن را در این تصویر می‌بینید. این عکس را «آلفرد هینک» عکاس و شرق‌شناس سال ۱۲۹۹ در سفر به کشورمان تهیه کرده، اما مکان آن مشخص نیست. این در حالی است که در دوران پهلوی، به‌شدت با انجام حجامت مخالفت می‌شد و حتی آن را ممنوع کردند تا اینکه بعد از پیروزی انقلاب، این روش درمانی که ریشه در طب اسلامی دارد، رواج پیدا کرد.
در حجامت با شاخ گاو که در تهران قدیم انجام می‌شد و اکنون منسوخ شده، با آتش‌زدن تکه‌ای پنبه که با الکل مرطوب شده بود، اکسیژن موجود در شاخ گاو را خالی می‌کردند و سپس آن را به محل‌هایی از بدن از جمله پشت یا گردن می‌چسباندند تا خون فاسد داخل جسم بیمار را یکجا جمع و خارج کنند.

اوبدر چهل امیرانی
روزنامه‌نگار
حجامت، یکی از روش‌های درمان سنتی است که قدمت آن به بیش از ۵ هزار سال پیش برمی‌گردد و امروزه با وجود گسترش طب نوین، هنوز هم برخی‌ها برای رهایی از درد کمر، فشارخون بالا، میگرن، مشکلات پوستی و حتی سرماخوردگی با این شیوه درمان می‌شوند.
برای حجامت باید سراغ افراد کاردان رفت و حتماً لازم است از وسایل بهداشتی و کاملاً استریل استفاده کرد. با وجود این، تهرانی‌ها در قدیم به این موضوع توجه چندانی نمی‌کردند و در کنار استفاده از تجهیزات غیر بهداشتی، روش‌های متفاوت هم برای حجامت داشتند. جالب است بدانید در روزگار گذشته هم حجامت رایج بود، اما با روشی عجیب. به‌عنوان نمونه، قدیم‌ها از شاخ گاو برای

این روایت تهران را با اسکن این کیو آر کد ببینید.

دره چه کجاست؟

ورودی به کوه‌های البرز مرکزی و در دل دره‌های اطرافش قرار گرفته است. روایت دیگری هم درباره نامگذاری دره که شنیده می‌شود که به‌گفته زمانی اعتبار چندانی ندارد؛ «برخی گفته‌اند واژه دره که از «درگ» گرفته شده و به «درگه» و سپس «درکه» تغییر نام داده‌است. آن روزها که هنوز دره در حال و هوای یک روستا را در شمال تهران داشت و هر زمستان برف سنگین در کوچه‌های روستا و دره‌های اطراف می‌بارید، ساکنان روستا برای رفت‌وآمد در کوچه‌ها و زمین‌های اطراف از کفشی به نام درگ استفاده می‌کردند. پهنای کف این کفش از کفش‌های معمولی بیشتر بود و از فرورفتن پاها در برف جلوگیری می‌کرد. اما این روایت برای معمولی بیشتر بود و از فرورفتن پاها در برف جلوگیری می‌کرد. اما به‌معنای دره چه یا دره کوچک باشد.»

حسن حسن‌زاده
روزنامه‌نگار
محل دره که به یک تابوئی نقاشی زنده شبیه است؛ با خانه‌های سقف شیروانی که از روزگار گذشته آبادی دره که به‌جا مانده و کوهنوردانی که کوله‌پشتی بر دوش از کوچه‌باغ‌های دره که به ارتفاعات شمال تهران صعود می‌کنند. درباره نامگذاری این محله هم مانند دیگر آبادی‌های علت نامگذاری دره که میان اهالی این محله نقل می‌شود که برخی معتبر و برخی تنها به حدس و گمان شبیه‌اند که سینه به سینه به اهالی دره رسیده است. علیرضا زمانی، تهران شناس در این باره می‌گوید: «احتمال قوی‌تر درباره نامگذاری دره که این است که واژه «درکه» مصغر واژه «دره» به‌معنای «دره چه» یا همان دره کوچک باشد؛ چراکه روستای دره که در یکی از مسیرهای